

DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ KURUMLAR VERGİSİ GELİRLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ*

İdris SARISOY**

Selçuk KOÇ***

ÖZ

Bu çalışmada, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının (DYSY) ev sahibi ülkedeki kurumlar vergisi hâsılatına etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla 21 OECD ülkesinin 1981–2008 yılı verileri kullanarak panel regresyon ekonometrik yöntemiyle yaptığımız çalışmada DYSY gerçekleştirildikten 1 ve 2 yıl sonra ev sahibi ülkenin kurumlar vergisi hâsılatı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu görülmüştür. 21 ülke içinde DYSY'nin kurumlar vergisi hâsılatını en çok artırdığı ülke Norveç, en az ise Türkiye'dir. Bu ayrışmaya kurumlar vergisi oranları, harcamaları, etkinliği gibi konularda ülkeler arasındaki farklılıkların neden olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kavramlar: DYSY, DYSY'nin Gelişimi, Kurumlar Vergisi, Panel Regresyon

THE ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE EFFECTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON CORPORATE INCOME TAX

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine of effects of foreign direct investment (FDI) on corporate tax revenue in host country. To that end, in this study we use the data which belongs to 21 OECD countries between 1981 to 2008 years and we found that after 1 and 2 years performed FDI which positive contribution to corporate tax revenue of host countries. Norway within the 21 countries is the most contribution of FDI on corporate tax revenue to a country but Turkey is least. It is thought of such as corporate tax rates, corporate tax expenditures, efficiency in tax system are the reasons of these differences between the countries.

Keywords: FDI, Development of FDI, Corporate Tax, Panel Regression

* 25. Türkiye Maliye Sempozyumu'nda (24–28 Mayıs 2010) sunulan aynı başlıklı bildirinin sunum sonrası getirilen eleştiriler doğrultusunda gözden geçirilmiş ve düzenlenmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., Karaelmas Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü.

*** Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü.

Makalenin kabul tarihi: Ocak 2011

GİRİŞ

Uluslararası sermaye hareketliliği önündeki engellerin kaldırılmasıyla daha fazla miktarda sermaye ülke dışında doğrudan sabit yatırıma yönelmiştir. Söz konusu yatırımlar buldukları ülkelerin ekonomisine çok yönlü bir katkı sağlaması nedeniyle, ülkelerin daha fazla doğrudan yabancı sermaye yatırımı (DYSY) çekebilmek için birbirleriyle sürekli rekabete girişmelerine neden olmuştur. Uygulanan politikalardan her dönemde istenen sonucun elde edilmesi, çeşitli kısıtlar nedeniyle (kriz, üretim faktörlerinin sınırı vb.), mümkün olmasa da, bu, DYSY'ye olan ilgiyi azaltmamış; aksine, son dönemde yaşanan ekonomik krizle birlikte kredi piyasalarında meydana gelen katılıklar, DYSY'nin önemini daha da artırmıştır.

DYSY'nin ekonomi üzerindeki etkisi çeşitli faktörlere bağlı olarak (rekabet koşulları, üretim faktörleri, yatırım miktarı vb.) değişmektedir. Diğer bir ifadeyle, DYSY'nin ekonomi üzerindeki etkisi pozitif olabileceği gibi negatif de olabilir. Hatta bazen iki etki de aynı anda ortaya çıkabilir. Ancak esas amaç söz konusu yatırımların olumlu katkılarına artırmak, olumsuzlarını bertaraf etmektedir. Bu yüzden, ülkeler DYSY'nin ekonomi üzerindeki etkisinin negatif olduğu alanlarda (pozitif etkisinde olduğu gibi) çeşitli tedbirler (DYSY girişinin sınırlandırılması, kâr transferinin sınırlandırılması vb.) almaktadırlar.

Bu çalışmanın konusu DYSY'nin ev sahibi ülke ekonomisine olumlu katılardan biri olan kurumlar vergisi gelirleri (KVG) üzerindeki etkisinin tespit edilmesidir. Söz konusu yatırımların KVG üzerinde mutlak bir etkisi olmakla birlikte, bu etkinin düzeyi farklılık arz edebilir. Bunun muhtemel nedenleri arasında kurumlar vergisi oranlarındaki (KVO) farklılıklar, DYSY'ye yönelik vergi teşvikleri, toplam yatırım miktarı, yatırımların süresi vb. olabilir. Bu çalışmada öncelikle DYSY'nin önemine değinilecek, daha sonra bu yatırımların gelişimi, ekonomik kriz dönemlerindeki durumu ortaya konulacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise DYSY'nin KVG üzerindeki etkisi 1981-2008 yılları arasında 21 OECD ülkesinin verileri Panel Regresyon Modeliyle test edilerek, elde edilen sonuçlar beklentiler çerçevesinde yorumlanacaktır.

I. DYSY'NİN TANIMI VE ÖNEMİ

Genel bir ifadeyle DYSY, tasarrufların buldukları ülkeden çıkarak başka bir ülkede yatırıma dönüştürülmesidir. Konuyla ilgili araştırmalar yapan ve politikalar geliştiren OECD, IMF ve UNCTAD gibi uluslararası ekonomik kurumlar tarafından kabul edilen ortak tanımda DYSY, kalıcı menfaatler sağlamak için bir ekonomide yerleşik olan bir işletmenin veya sermayenin başka bir ekonomiye aktarılmasıdır. Buna göre, bir sermaye yatırımının yabancı sermaye yatırımı sayılabilmesi için bir ülkede yerleşik işletmenin veya sermayenin (tasarrufların) başka bir ülkeye intikal etmesi gerekmektedir. Bu tanımdaki menfaat kavramı, yatırımcının elde edeceği iktisadi menfaatler olup, yabancı sermaye yatırımcısı ile yatırım ve yatırımın kontrolü konusunda uzun dönemli bağımlılı-

ğın olmasını gerektirir. Bununla birlikte, yabancı sermaye yatırımları ülkede yerleşik bir işletmeye ortaklık şeklinde gerçekleştiriliyorsa, söz konusu yatırımın niteliğini belirlemek için işletmedeki ortaklık yapısına bakılır: Yapılan DYSY'yle yerleşik işletmenin %10 ve daha yüksek hissedarı olunmuş ise gerçekleştirilen yatırım DYSY, bu oranın altında ise bu da *portföy yatırımı* olarak ifade edilmektedir (OECD, 2008: 48–49; Patterson vd., 2004: 3; UNCTAD, 1999: 4).

DYSY, hem yatırımların gerçekleştirildiği (ev sahibi)¹ hem de geldikleri (ana) ülkeye sağladıkları olumlu katkılar nedeniyle, ekonomi politikasını yönetenlerin ve araştırmacıların yoğun ilgisine mazhar olmuştur. Ekonomi politikası yöneticileri, ülkelerine daha fazla DYSY çekebilmek için alınması gereken tedbirler ve gerekli yasal değişikliklerin yapılması konusunda diğer ülkelerle rekabet içinde olmuştur. Diğer taraftan araştırmacılar da, daha fazla DYSY çekebilmek için uygulanması gereken politikaları ve söz konusu yatırımların ekonomi üzerindeki etkisini incelemek suretiyle, yöneticilerin bu konuda doğru karar almalarına yardımcı olmaya çalışırlar. DYSY'yi bu kadar önemli kılan husus, onun ev sahibi ülke² ekonomisine yaptığı katkısı³ ve yatırım yapmak için ülkesi dışına çıkan sermaye miktarının her geçen yıl⁴ artmasıdır. Özellikle tasarrufları yetersiz olan ve cari işlemler açığı veren geçiş ekonomisi ile gelişmekte olan ülkeler için DYSY çok daha önemlidir (Demekas vd., 2005: 3). Bu yüzden, söz konusu ülkeler daha fazla DYSY çekebilmek için uygulamaya koydukları teşvik politikaları sayesinde yüksek miktarlarda DYSY yatırımları çekmişler ve ekonomik büyümelerini hızlandırmışlardır. Bu ülkelerin uyguladıkları teşvik paketlerinin içeriği belli bir süre için vergi muafiyeti veya verginin indirilmesi, işgücünün yeniden eğitilmesi ve diğer sübvansiyonlardan oluşmaktadır (Sedmihradsky vd., 2002: 1). Ülkelerin izlediği bu politikalar, normal şartlar altında diğer ülkelere⁵ gidecek yabancı yatırımlar, cazip teşvikler sunan ülkelere doğru yönelmiştir. Bu gelişme daha fazla DYSY çekebilmek için diğer ülkelerin de özel bir teşvik politikası uygulanmasını zorunlu kılan bir rekabet ortamının oluşmasına neden olmuştur. Ülkeler arasındaki rekabet de, yabancı yatırımcılara, maliyetlerini düşürücü etki yapması nedeniyle, önemli avantajlar sağlamaktadır.

Ülkelerin daha fazla DYSY çekebilmek için uyguladıkları teşvik politikaları söz konusu yatırımlar üzerinde belli bir düzeye kadar olumlu etkiler meydana getirebilir. Diğer bir ifadeyle, her ülkenin yabancı yatırımlarını hazmetme kapasitesi vardır. Bu kapasite aşıldığında, hem ev sahibi ülke hem de yabancı yatırımcının elde edeceği avantajların büyük bir bölümü ortadan kalkar. Örneğin, emek piyasasındaki arz ile emek talebinin dengede olduğu aşamadan sonra gelecek yabancı yatırımcılar hem kendilerinin hem de mevcut yatırımcıların emek maliyetlerinin yükselmesine neden olacaktır. Bu durum diğer üretim faktörleri için de geçerlidir. Bu şartlar altında gerçekleşen üretim daha fazla maliyetli olacağı için⁶, yatırımcının elde edeceği kâr azalır, ülkenin ve yatırımcının uluslararası alanda elde edeceği rekabet üstünlüğünü kaybeder.

Dışa açık ve küçük ekonomilerde büyük ölçekli yabancı işletmeler pazar-daki hâkim güçlerini kötüye kullanmak suretiyle, ülkedeki politik süreci olumsuz etkileyebilirler. Bu bağlamda, bazı büyük yatırımcılar vergi yükümlülüklerini azaltmak için devlet yöneticilerini transfer fiyatlaması⁷ kullanma ve yatırım yeri seçimi konusunda ikna edebilirler (Demekas vd. 2005: 3). Diğer taraftan yabancı yatırımcılar ile yerli yatırımcıların sahip oldukları imkânlar bakımından (özellikle teknolojik ve verimlilik) yabancı yatırımcılar lehine ortaya çıkan fark, onların piyasadaki hakim yapılarının daha da güçlenmesine neden olur. Bu şartlar altında gerçekleştirilen DYSY ülke ekonomisinde ciddi tahribatlara neden olabilir.

Ülkeler, DYSY'nin ekonomik ve siyasi yapıya zarar vermesini önlemek için belli alanlarda söz konusu yatırımlara sınırlama getirmişlerdir. Golup, (2003: 13–14) ile Koyama ve Golup (2006: 8–10) tarafından OECD ve diğer bazı ülkeler için hazırlanan DYSY'yi Sınırlayıcı Mevzuat Endeksi (FDI Regulatory Restrictiveness Index) Raporunda ülkelerin ekonomik yapılarına göre sınırlamaya gittikleri görülmektedir. Söz konusu sınırlamalar ülkelerin sahip oldukları ekonomik yapının özelliklerine göre değişmektedir. Örneğin Yunanistan hizmet sektöründe yabancı yatırımcılara %53 oranında açıkken; aynı sektörün İtalya ve Almanya'da %78'i, Macaristan'da ise %90'ı yabancı yatırımcılara açıktır (Koyama vd. 2006: 8, Ek Tablo 4).

II. DÜNYADA DYSY'NİN GELİŞİMİ

Ekonomilerin dışa açılımı arttıkça, sermaye fazlası olan ülkelerdeki yatırımcılara önceleri çeşitli kısıtlamalar yüzünden giremedikleri piyasalarda büyük fırsatlar ortaya çıkmıştır. Bu imkânların değerlendirilmesiyle sermaye birikimi sürekli artmış ve her geçen yıl daha fazla miktardaki sermaye tutarı buldukları ülkelerin dışında yatırıma dönüştürülmüştür. UNCTAD'ın verilerine göre 1970 yılında gerçekleştirilen DYSY miktarı sadece 13.346 Milyon \$'dır. Beş yıl sonra (1975'te) bu yatırımlar ikiye katlanarak 26.567 Milyon \$'a ulaşmıştır. Bu seyir 1980'li yılların başlarında (1980'de 54.076, 1985'te 55.887 Milyon \$) yavaşlamış olsa da, 1986 yılından itibaren hızlı artış süreci (86.344 Milyon \$) yeniden başlamıştır. Bundan sonraki yıllarda DYSY'de artış devam etmekle birlikte, belli yıllarda dünyadaki ekonomik koşullara paralel olarak yabancı yatırım miktarında düşüşler yaşanmıştır. 2007 yılında gerçekleştirilen 1.979 Milyar \$ ile DYSY, tarihinin en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Ancak başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, çok sayıda ülke ekonomisini etkileyen kriz nedeniyle, 2007 yılına göre 2008 ve (1.697 Milyar \$) 2009 (1.114 Milyar \$) yıllarında gerçekleşen DYSY miktarında önemli bir düşüş göze çarpmaktadır (UNCTAD FDI Stat, UNCTAD, 2010: 16 ve Ek Tablo 3).

DYSY'nin ekonomik gruplar itibarıyla dağılımına ve değişimine baktığımızda, gelişmiş ülkelerde (GÜ), gelişmekte olan (GOÜ) ve geçiş ekonomisi ülkelerine (GEÜ) göre daha fazla yabancı sermaye yatırımı gerçekleştirildiği görülmektedir. Buna göre, 1970 yılında dünyadaki toplam DYSY'nin %71'i gelişmiş ülkelerde, %29'u da gelişmekte olan ülkelerde gerçekleştirilirken;

DYSY'nin en yüksek olduğu 2007 yılında bu dağılım neredeyse aynı şekilde (GÜ: %68,66, GOÜ: %26,75 ve GEÜ: %4,59) gerçekleşmiştir. Ancak ekonomide olağan dışı koşulların yaşandığı ve çoğu ülkeyi etkileyen 2008 ve 2009 yıllarındaki ekonomik kriz dönemlerinde bu tablo oldukça değişmiştir. Buna göre GÜ'lerin toplam DYSY'den aldıkları pay 2008 yılında %57'ye, 2009 yılında da %54'e gerilerken; aynı yıllar için GOÜ'de sırasıyla %37 ve %39; GEÜ'de ise %5, %7'ye yükselmiştir. 2008 yılındaki DYSY'nin değişimi bir önceki yıla göre mukayese edildiğinde GÜ'lerde %29 düşüş, GOÜ'lerde 17, GEÜ'lerde ise %25 artış şeklinde olduğu görülmektedir (Tablo 1)⁸.

Tablo 1: Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomilere Göre

% Dağılımı, 1980 – 2009

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Gelişmekte Olan Ülkeler	13,83	34,56	45,43	34,95	30,98	25,36	18,25	15,9	18,67	15,7	16,93	25,55	31,89	34,57	40,38
Geçiş Ekonomisi Ülkeleri	0,04	0,02	0	0,04	-0,01	0,03	-0,03	0,01	0,01	0,01	0,03	0,09	0,92	1,38	0,77
Gelişmiş Ülkeler	86,13	65,42	54,57	65,01	69,03	74,61	81,78	84,1	81,32	84,29	83,04	74,36	67,19	64,05	58,85
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
Gelişmekte Olan Ülkeler	34	37,67	39,26	27,04	21,15	18,59	26,26	27,94	32,56	39,52	33,83	29,69	26,75	36,57	38,98
Geçiş Ekonomisi Ülkeleri	1,19	1,51	2,13	1,14	0,79	0,51	1,19	1,79	3,52	4,12	3,18	3,73	4,59	6,74	6,65
Gelişmiş Ülkeler	64,81	60,82	58,61	71,82	78,06	80,9	72,56	70,27	63,92	56,36	62,99	66,58	68,66	56,69	54,37
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: UNCTAD FDI Stat verileri yardımıyla hesaplanmıştır.

* UNCTAD Tahmini

Bu verilerden de anlaşılacağı gibi, ekonomik krizin etkili olduğu dönemlerde GÜ'lerde gerçekleştirilecek DYSY'nin daha fazla etkilendiğini söyleyebiliriz. Gelişmekte olan ve geçiş ekonomisi ülkelerinde gerçekleştirilen DYSY yatırımları krizin ilk ortaya çıktığı ve etkisinin yayıldığı dönemlerde (2007–2008), fazla etkilenmemiştir. Ancak 2008 yılının sonlarından itibaren krizin DYSY üzerindeki olumsuz etkisi bahsi geçen ülke gruplarında da belirgin hale gelmeye başlamıştır (Filippov vd., 2009: 8). Bununla birlikte, bu grupta yer alan bütün ülkelerin kriz döneminde DYSY konusunda aynı düzeyde olumsuz etkilendiği söyleyemeyiz. Hatta bazı ülkelerdeki, örneğin Afrika'da, DYSY'de önemli artışlar gerçekleşmiştir (UNCTAD FDI Stat).

UNCTAD, 2009 – 2012 yılları arasında DYSY'nin gelişimiyle ilgili üç farklı senaryo hazırlamıştır. Bunlar, iyimser senaryo – V, temel senaryo – U ve olumsuz senaryo – L'dir. *İyimser senaryoya* göre 2009 yılının ikinci yarısından itibaren DYSY'nin hızla artacağı varsayılmakla birlikte, bunun gerçekleşme olasılığı zayıf görülmektedir. *Temel senaryoya* göre, DYSY'nin 2011 yılında toparlanmaya başlayacağı öngörülmektedir. Bunun nedeni ise ekonomik krizden sanılanın aksine, V şeklinde bir çıkış olasılığının olmamasıdır. *Kötümser senaryoya* göre ise, şirketlerin yatırım konusunda son derece temkinli olmaları, ekonomik durgunluğun beklenenden daha uzun süreceği ve daha kötü neticeler vereceği varsayımları altında, DYSY'nin 2012 yılından önce toparlanmaya başlamayacağı öngörülmektedir (UNCTAD, 2009a: 29–39).

DYSY'nin 2009 ve içinde bulunduğumuz yılın gelişimine baktığımızda, UNCTAD tarafından 2009 yılında yapılan üç tahminden olumsuz senaryonun gerçekleşme olasılığının daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü belli ekonomik bölgelerde (Örneğin Asya'da) ekonomik büyü rakamları pozitif gelmeye başlasa da, en önemli DYSY bölgesi olan Avrupa'da durum tersine işlemektedir. Bu bölgedeki bazı büyük ülkelerin⁹ içinde bulunduğu yüksek borçluluk düzeyi gelecek yıllara ilişkin beklentilerin de olumsuzla dönmesine Avrupa bölgesinde borç krizinin patlak verme beklentisi her geçen gün artmasına neden olmuştur. Bu sebeple DYSY'deki toparlanmaların 2011 sonarı – 2012 başlarında ancak olabileceğini söyleyebiliriz.

III. DYSY VE KVG ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BOYUTU

Bir yatırımcının nerede yatırım yapacağına karar verirken dikkate aldığı bazı faktörler vardır. Bunlar, genel olarak, altyapı, emek maliyeti, politik faktörler¹⁰, döviz kontrol yapısı, kâr transfer politikası, kamulaştırma tehdidi, sözleşme ihlallerinde uygulanacak yatırımla ilgili diğer mevzuat, grev ve savaş gibi nedenlerle ürün dağıtımın aksaması, bürokrasi kalitesi, yolsuzluk (Biswas, 2002: 493–496) ve vergilerdir (Lanaspa vd., 2008: 420).

DYSY'nin vergilere karşı duyarlılığı, toplam DYSY talebinin toplam DYSY arzından da fazla olduğu bir ortamda, daha fazla DYSY çekebilmek için ülkeleri bu yatırımlara uyguladıkları vergilerde de birbiriyle rekabete götürmektedir. Bu rekabet hali, başta kurumlar vergisi olmak üzere, sermaye hareketlerine tamamen açık ülkelerdeki sermaye gelirleri üzerinden alınan vergi oranlarını sıfıra doğru yaklaştırmaktadır (Quere vd., 2005: 683). Hakikaten, 1981–2008 yılları arasındaki KVO'ya baktığımızda, OECD ortalaması 1981'de %45,41 iken, 2008 yılında aynı oran %26,55'e düşmüştür. Aynı dönemde, kriz yılları hariç, DYSY da sürekli olarak artarak, 54 Milyar dolardan 1.697 Milyar dolara yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle, KVO ile DYSY arasında ters yönlü gelişme vardır (UNCTAD FDI Stat, OECD Tax Database ve Tablo 1).

Tablo 2: Toplam DYSY (Milyon \$) ve OECD Ortalama Kurumlar Vergisi Oranının (%) Gelişimi, 1981–2009

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
DYSY	69.567	58.059	50.268	56.839	55.887	86.345	136.548	162.834	196.617	
KVO	45,4	47,7	45,3	47,4	48,1	47,2	44,4	42,1	42,8	
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
DYSY	207.273	155.686	166.594	222.408	256.785	341.144	390.443	485.808	705.330	1.078.606
KVO	41,3	39,8	40,2	37,9	37,2	36,9	36,9	36,3	35,7	33,5
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
DYSY	1.381.675	820.430	629.675	565.160	734.892	973.329	1.461.074	1.978.838	1.697.353	1.114.000
KVO	33,5	32,5	31,2	30,6	29,7	28,6	28,0	27,6	26,5	26,3

Kaynak: UNCTAD FDI Stat ve UNCTAD 2010: 16 ve Ek Tablo 1

Ülkelerin izledikleri vergi rekabeti politikası yatırımlardan elde edecekleri vergi gelirlerini de etkilemektedir. Eğer bir ülke vergi oranlarını indirdiğinde daha fazla DYSY çekebiliyorsa, vergi oranlarındaki indirim ile ülkeye gelen DYSY miktarı arasındaki oransal ilişkiye bağlı olarak, vergi gelirlerini olumlu etkileyebilir. Ancak vergi oranları düşürülmesine rağmen ülkeye gelen DYSY’de önemli bir artış meydana gelmiyorsa, o zaman bu durum ülkenin aleyhine olur. Diğer bir ifadeyle, vergi oranlarındaki indirimden bağımsız olarak yatırım yapma eğiliminde olanların ödeyeceği vergi tutarı azalacağı için, toplam vergi gelirleri olumsuz etkilenir. Yapılan araştırmalarda, yatırım yerinin belirlenmesine etki eden tüm faktörler birlikte değerlendirildiğinde, vergilerin öncelikli olmadığı gerçeği de dikkate alındığında¹¹, bir ülke daha fazla DYSY çekebilmek için öncelikli olarak diğer etken faktörleri olumlu hale getirmelidir (MIGA 2002, UNCTAD 1998). Bu süreçte vergisel ayrıcalıklar, DYSY’yi teşvik edici diğer tedbirlerin tamamlayıcı unsuru niteliğinde olabilir.

DYSY, ekonomik faaliyete başlayıp elde ettiği gelir üzerinden ödeyecekleri kurumlar vergisi, vergi gelirlerini doğrudan etkileyen en önemli faktör olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte DYSY’nin diğer vergi gelirleri üzerinde¹² de pozitif dolaylı bir etkisinden bahsedebiliriz. DYSY’nin belli bir kısmının¹³ vergi gelirleri üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkisi belli bir dönem sonra ortaya çıkar.

DYSY’nin vergi gelirleri üzerindeki etkisinin her şart ve koşulda, diğer bir ifadeyle her ülkede, aynı olduğu söyleyemeyiz. Bunun nedenini genel olarak şöyle ifade edebiliriz:

- DYSY’nin ev sahibi ülkedeki yatırımların yoğunlaştığı alanın kârlılığı veya verimliliği
- Üretilen ürünlerin veya sunulan hizmetlerin piyasa fiyatı
- Ev sahibi ülkenin vergi harcamaları (vergi muafiyet ve istisnası vb.)
- Vergi oranları
- Mükellef sayısı

Bu faktörlerden, verimlilik ve kârlılık ile vergi gelirleri arasında pozitif bir ilişkin olduğunu söyleyebiliriz. Vergi oranları ve üretilen ürünlerin veya sunulan hizmetlerin piyasa fiyatı ile vergi gelirleri arasındaki ilişki belli bir noktaya kadar arttıktan sonra tersine bir etki (Lafer Eğrisi - Verginin İkame Etkisi) gösterebilir. Vergi harcamaları konusunda kesin bir yargıya varmak zordur. Çünkü vergi harcamalarının içeriğini oluşturan muafiyet ve istisna uygulamalarına çok duyarlı ise DYSY’ye yönelik vergi harcamalarının artması vergi gelirlerini olumlu etkileyebilir. Ancak tersi bir durumun geçerli olduğu ortamda bunu söylemek mümkün değildir. Son olarak, mükellef sayısı vergi gelirlerini etkileyen bir diğer faktördür. Ancak mükellef sayısının vergi gelirleri üzerindeki etkisini mükelleflerin faaliyet hacimleri, yani elde ettikleri kârlar belirler. Dolayısıyla, vergi mükellef sayısının artması vergi gelirleri üzerinde her zaman aynı düzeyde pozitif bir etkiye neden olmayabilir. Örneğin büyük ölçekli bir kurumlar vergisi

mükellefi KVG'yi %1 artırabilirken, diğer 10 kurumlar vergisi mükellefi %0,5 artırabilir.

IV. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE DYSY İLE KVG ARASINDAKİ İLİŞKİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ

Çalışmada, OECD ülkelerinde DYSY'nin KVG üzerindeki etkisi 1981–2008 yılları arasında incelenmiştir. Kullanılan veriler yıllık olup, analize dâhil edilen ülkelerin seçimi analizde ilgili yıllarda kullanılacak verilerinin seri halinde olması esasına göre yapılmıştır. Bu yüzden verisi olmayan 9¹⁴ ülke çıkarılmış ve diğer 21 ülkenin verileri kullanılarak panel regresyon ile analiz yapılmıştır. Bu haliyle analize dâhil edilen ülkelerin önemli bir bölümü (20'si) gelişmiş ülkelerden oluştuğu için, bu analizin bir nevi “DYSY'nin Gelişmiş Ülkelerdeki KVG Üzerindeki Etkisiyle” ilgili olduğu söylenebilir. Ancak bu konuda daha kapsamlı bir mukayese yapılabilmesi için gelişmekte olan ve geçiş ekonomisi ülkelerinin de analize dahil edilmesi gerekmektedir, söz konusu ülkelerle ilgili veri serilerinin olmayışı bunu zorlaştırmaktadır.

Çalışmada 21 ülkenin KVG ile DYSY serileri milyar \$ olarak kullanılmıştır. Bu serilerin kullanılmasının sebebi ekonomilerin büyüklüklerinden ziyade ekonomik bileşenlerin birer ağırlık olarak düşünülmesi ve kesit verisi (ülkeler) arasındaki farklılıkların belirgin bir şekilde görülme arzusundan kaynaklanmaktadır. Ayrıca 21 farklı ülkenin ayrı ayrı regres edilmesi yerine tek bir modelde toplanması, zaman ve kesit verisinin oluşturduğu bazı ekonometrik problemlerden kaçınmak amacı ile panel regresyon yaklaşımı benimsenmiştir. Bilindiği gibi panel veriler, pür zaman serisi veya pür kesit verilerinde gözlemlenemeyen etkileri daha iyi belirleyebilir ve ölçebilir. Panel veri analizi, zamana göre değişmeyen ve kesit boyunca değişen etkilerin bağımlı değişken üzerindeki olası etkilerini de hesaba katabilmektedir (Tarı 2010 s.475). Bu avantajları sebebiyle panel veri analizi çalışmada kullanılmıştır.

Kurumlar vergisi ve doğrudan yabancı sermaye yatırımı arasındaki ilişkiyi inceleyen literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak bu konudaki çalışmalarda genellikle KVO'nun DYSY üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Literatürde DYSY'nin KVG üzerindeki etkisini konu alan çalışmalar genellikle göz ardı edilmiş, yapılan taramada bu konuda sadece bir çalışmaya rastlanmıştır. Bahsi geçen çalışma Gropp ve Kostial (2000) tarafından yapılmıştır. Burada çok aşamalı hipotezler test edilmiş, analizlerde DYSY giriş ve çıkışları, KVG, KVO ve kâr oranları değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmada 19 OECD ülkesi 1987–97 aralığında dengeli panel yaklaşımı kullanılmıştır.

Diğer taraftan kurumlar vergisinin DYSY üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar birkaç açıdan sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırmadan ilki DYSY'nin KVO'dan nasıl etkilendiği yönündedir. Vergilendirme ve DYSY arasındaki literatürün Hartman (1982) ile başladığı ifade edilebilir. Ayrıca bu konuda Hines (1997 ve 1999) Devereux ve Griffith (2002) ile DeMooij ve Ederveen

(2003) çalışmalarında KVO'nun yatırım yerinin belirlenmesi konusunda anlamlı negatif etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. De Mooij ve Ederveen (2005) çalışmasında çok uluslu şirketlerin yatırım yapmasında yatırım yapılacak yerdeki KVO'nun söz konusu yatırımlara etkisini ölçmüşlerdir. Çalışmada yazarlar literatürde daha önceki çalışmalardan elde edilen bulguları derleyerek kurumlar vergisi elastikyetlerini hesaplamışlardır. Kullanılan veriler bağlamında bu konudaki literatür (DeMooij vd. 2005: 5) 4 başlık altında sınıflandırılmıştır.

- DYSY üzerine zaman serisi modelleri: Bu konudaki çalışmaların Hartman (1984) ile başladığı kabul edilmektedir.
- Kesit veri modelleri: ABD kökenli çok uluslu şirketlerin yapacakları yatırımların ülkelere göre dağılımını konu alan çalışmalardır. Bu kategorideki çalışmalara Grubert ve Mutti (1991) ile Hines ve Rice (1994) tarafından yapılan çalışmalar örnek gösterilebilir.
- Kesikli tercih modelleri: Kesikli tercih verisinin yer seçimi olarak vergi oranları değişkeni üzerine regres edildiği modellerdir.
- DYSY üzerine yapılmış panel veri uygulamaları. Devereux ve Freeman (1995) ile başlayan ve çok sayıda farklı değişkeni içeren gruptur.

Bu çalışmada kullanılan ülke sayısı, veri aralığı ve kullanılan değişken bakımından Gropp ve Kostial'inkinden (2000) farklılaşmaktadır. Ayrıca literatürdeki diğer çalışmaların tamamında kurumlar vergisi bağımsız değişken DYSY bağımlı değişken olarak kullanılırken; burada KVG bağımlı, DYSY ise bağımsız değişken olarak kullanılarak seçilmiş OECD ülkelerinde DYSY'nin KVG üzerindeki etkisi araştırması nedeniyle diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Çalışma 1981–2008 ve 1991–2008 yıllarını kapsayan iki ayrı model ile denenmiş, ancak kısa dönem ilişkiyi inceleyen modelde parametrelerin anlamsız olması sebebiyle değerlendirilmeye dahil edilmemiştir. 1981–2008 yılları arasında 21 OECD ülkesinin verisi kullanılarak panel veri regresyon yardımıyla elde edilen modelin sonucu şöyledir¹⁵:

Tablo 3: Panel Regresyon Analiz Sonuçları (Bağımlı Değişken: KVG)

	Katsayı	Std. Hata	t-istatistiği	Olasılık
C	0,1464	0.0391	3.742	0,0002
DYSY(-1)	1.0349	0.0390	26.493	0,0000
DYSY(-2)	0.0738	0.0399	1.846	0,0652
Effects Test	Statistic	d.f.	Prob.	
Cross-section F	1.6783	17.627	0.0432	

Modelde ortak etkinin geçerli olmadığı sabit ya da rassal etkiler modelinin geçerli olduğu F istatistiği yardımıyla görülmektedir. Hausman istatistiğine göre modelin sabit etkiler yöntemine göre tahmin edilmesi gerektiği sonucu elde edilmiştir.

Tablo 4: Test Özeti

	Kikare İstatistiği	S.d.	Olasılık
Cross-section random	27.9653	3	0.000

Modelde KVG bağımlı değişkenini, DYSY(-1) ve DYSY(-2) sırasıyla 1 ve 2 yıl önceki DYSY'yi, C sabit terimi ifade eder. Modelde C ve DYSY(-1) %1 anlamlılık düzeyinde, DYSY(-2) ise %10 anlamlılık düzeyinde anlamlıdır. Artık terimler saf hata terimi özelliği göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre hiç doğrudan yabancı sermaye yatırımı olmaması durumunda analize katılan 21 OECD ülkesinin ortalama KVG miktarı 0,1464 milyon \$'dır. Cari yıldan önceki yapılan her bir dolarlık DYSY, KVG'yı yaklaşık olarak 1,03 dolar artırmaktadır. Benzer şekilde cari yıldan 2 yıl önce yapılan her 1 dolarlık DYSY yatırımları KVG'yi yaklaşık 7 cent artırmaktadır. Kurulan modelde kurumlar vergisindeki değişimin %89,4'ü DYSY tarafından açıklanmaktadır.

Burada elde edilen bulgular analize dahil edilen OECD ülkelerinin ortalamasını ifade etmekte olup, ülkeler bu ortalamadan sapmalar göstermektedir. Sabit terim ortalamasının üstünde yer alan Hollanda, Birleşik Krallık, İtalya, Avustralya, ABD, Belçika, Kanada, Japonya ve Norveç'tir. Bu ülkeler analize katılan ülkelerin genel ortalamasını yükselterek kaldıraç görevi görmektedir. Buna karşın Türkiye, Almanya, Yunanistan, İspanya, İsveç, İrlanda, Fransa, İzlanda, Danimarka, Finlandiya, Kore ve Avusturya'nın içinde bulunduğu grup ortalamasının altında yer almaktadır (Tablo 5).

Tablo 5: Ülke Etkileri

Ülke	Etki	Ülke	Etki
Avustralya	0.039095	İtalya	0.035576
Avusturya	-0.003238	Japonya	0.151125
Belçika	0.112201	Kore	-0.006561
Kanada	0.141120	Hollanda	0.017389
Danimarka	-0.030094	Norveç	0.450090
Finlandiya	-0.027624	İspanya	-0.062260
Fransa	-0.048825	İsveç	-0.057974
Almanya	-0.120585	Türkiye	-0.146501
Yunanistan	-0.071410	Birleşik Krallık	0.027513
İzlanda	-0,037834	ABD	0.057642
İrlanda	-0.053479		

Tablo 5'teki verilere göre, DYSY'nin KVG'yi artırıcı etkisi Norveç, Japonya, Kanada, Belçika, Amerika, Avustralya, İtalya, Birleşik Krallık ve Hollanda için panel regresyonda bulunan ortalama artış değerinin üzerindedir. Bunu ülkelerin incelenen dönem içindeki ortalama KVO ile 21 OECD ülkesi ortalama KVO arasındaki farka (38,6) göre değerlendirdiğimizde, söz konusu ülkelere sadece Japonya, İtalya, Kanada, Belçika ve ABD'nin regresyon katsayılarının pozitif çıkmasının beklentilere uygun olduğu söylenebilir. Çünkü söz konusu beş ülkenin incelenen dönem içinde ortalama KVO, 21 OECD ülkesinin ortalamasından daha yüksektir. Ortalama KVO, OECD ortalamasından düşük olduğu halde, katsayısı pozitif çıkan diğer ülkelerin bu yatırımların vergilendirilmesinde (kurumlar vergisi bakımından) son derece etkin olduğu söylenebilir. Norveç, bu konuda özellikle takip edilmesi ve daha ayrıntılı incelenmesi gereken bir ülkedir. Bunun sebebi ortalama KVO (%36,6), OECD ortalamasının altında olduğu halde, analize dâhil edilen ülkeler içinde katsayısı en yüksek ülkedir ve OECD ortalamasının da yükselmesine önemli katkısı vardır. Diğer taraftan Almanya, Fransa ve Yunanistan'ın da katsayılarının pozitif çıkması beklenirken; tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır. Bu grupta yer alan ülkelere de Almanya'nın özellikle incelenmesi gereken bir diğer ülkedir. Çünkü incelenen dönem ve analize dâhil edilen ülkeler içinde Almanya, ortalama KVO (%51) ile OECD'nin ortalama KVO arasındaki farkın en yüksek olduğu ülkedir. Bu üç ülkenin katsayılarının negatif çıkmasının muhtemelen nedeninin ilgili ülkelerdeki kurumlar vergisi harcaması, DYSY'nin verimliliği gibi faktörlerle açıklanabileceği düşünülmekle birlikte; bahsi geçen konularda (ülkelerin kurumlar vergisi harcaması, DYSY'nin verimliliği) verilerin olmayışı kesin kanaate ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

Diğer taraftan panel regresyonda bulunan ortalamaya en uzak üç ülkenin sırasıyla İzlanda, Kore ve İrlanda olması beklenirken; bu ülkelerin Türkiye, Almanya ve İspanya olduğu görülmekte; 12 ülkenin yer aldığı bu grupta (katsayısı negatif olan) İzlanda 8., İrlanda 6., Kore de 11. sırada yer almaktadır. Bu grupta yer alan ülkeler içinde de Türkiye özellikle incelenmesi gereken ülkelerden biridir. Çünkü Türkiye, ortalama KVO (%38,3) OECD ortalamasına çok yakın olduğu halde, incelenen dönem ve ülkeler içinde yabancı yatırımlardan elde edilen kurumlar vergisi geliri en düşük ülkedir. Yunanistan, İspanya, İsveç, İrlanda, Fransa, İzlanda, Danimarka, Finlandiya Kore ve Avusturya regresyon katsayısı negatif olan diğer ülkelerdir. Son olarak, katsayıları panel regresyonda bulunan katsayının altında olup buna en yakın üç ülke ise sırasıyla, Türkiye, İsveç ve Finlandiya olması beklenirken; bu ülkelerin Avustralya, Kore ve Finlandiya olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Zamanla çeşitli nedenlerle bir ülkede yerleşik bir sermayenin başka bir ülkede yatırıma dönüştürülen miktarın sürekli artması çok sayıda araştırmacının ve ülkenin dikkatini çekmiştir. Bu yüzden DYSY ilgili çok sayıda araştırmalar yapılmış ve birçok ülke daha fazla DYSY çekebilmek için uyguladıkları teşvik

politikalarında rekabet yarışına girişmişlerdir. Ülkeler arasındaki bu rekabetin nedeni DYSY'nin ülke ekonomisine yaptığı olumlu katkılardır. Ancak söz konusu yatırımların her koşulda ev sahibi ülke ekonomisine olumlu katkı yapacağını söylemek mümkün değildir. DYSY, ekonomi üzerinde olumsuz etkiler meydana getiriyorsa, o zaman ilgili ülke bu yatırımların sınırlandırılması yolunu tercih etmektedir. DYSY'ye yönelik sınırlandırıcı ve teşvik edici politikalar birlikte değerlendirildiğinde ikincisinin daha yaygın ve baskın olduğunu söyleyebiliriz.

DYSY yıllar itibariyle sürekli artış eğilimini sürdürmüştür. 1970 yılında toplam DYSY 13 Milyar \$ iken, 2008 yılında bu rakam 1,700 Milyar \$'a ulaşmıştır. Ancak ekonomik krizlerin yaşandığı dönemlerde durum tersine dönmüştür. Kriz ortamında en çok gelişmiş ülkeler etkilenmiştir. 2009 yılında etkisini gösteren ve bazı bölgelerde hala devam eden ekonomik kriz DYSY yatırımlarını da olumsuz etkilemiştir. Gelecek dönemlere ilişkin yapılan öngörülerde, en erken 2011 yılı sonlarına doğru DYSY'de tekrar bir çıkış olacağına ilişkin tahminlerin gerçekleşme olasılığının yüksek olduğu görülmektedir.

DYSY'nin vergilerle ilişkisine baktığımızda, yapılan çok sayıda araştırmada bu yatırımların vergilere karşı duyarlı olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Konuyla ilgili yapılan anket çalışmalarında yabancı yatırımcıların yatırım yerini belirlerken vergileri/vergi oranlarını dikkate almakla birlikte, bunun ilk sıralarda yer almadığı ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan aynı konuda yapılan ekonometrik çalışmalarda ise DYSY'nin vergilere/vergi oranlarına karşı duyarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

DYSY'nin ev sahibi ülke ekonomisine yaptığı olumlu katkılardan biri de vergi geliri üzerinde görülmektedir. Söz konusu yatırımların vergi gelirleri üzerinde biri doğrudan diğeri de dolaylı olmak üzere iki etkisi vardır. Doğrudan etki, yatırımlar faaliyete başladıktan sonra elde ettikleri gelirlerin belli bir bölümü kurumlar vergisi olarak ödemesiyle ortaya çıkarken; dolaylı etki istihdam edilen kişilerin ödediği kişisel gelir vergisi, üretilen malları kullananların ve sunulan hizmetten yararlananların ödediği harcama vergileri şeklinde gerçekleşir.

DYSY'nin KVG üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada 21 OECD ülkesinde 1981–2008 yılları arasındaki KVG (bağımlı değişken) ve DYSY (bağımsız değişken) verileri kullanılarak panel veri regresyon yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, KVO yüksek olan ülkelerin katsayılarının da yüksek olması, diğer bir ifadeyle DYSY'nin KVG'ye daha fazla katkı sağlaması beklenmiştir. Ancak analizde ortaya çıkan sonuçlar beklentilerden farklılık göstermiştir. Buna göre, analiz sonuçları ve muhtemel nedenleri şunlardır:

- Norveç, Japonya, Kanada, Belçika, ABD, Avustralya, İtalya, Birleşik Krallık ve Hollanda'da DYSY'nin KVG'yi artırıcı etkisi, analizde kullanılan 21 OECD ülkesinin ortalamasından daha yüksektir. Bunu KVO'ya göre değerlendirdiğimizde, sadece Japonya, Kanada, Belçika, İtalya ve ABD'yle ilgili sonuçların beklentilere uygun olduğunu söyle-

yebiliriz. Ancak bu doğrultuda yapılacak değerlendirmede, Almanya, Fransa ve Yunanistan'ın da bu grupta yer alması beklenirken; söz konusu ülkelerin katsayı değerleri negatif çıkmıştır. Bu ülkelerden Almanya'nın en yüksek pozitif katsayıya sahip olması beklenirken, en düşük 2. ülkedir. Katsayının beklentilerin tersi yönünde olmasının nedeninin (diğer nedenlerle birlikte) DYSY'ye yönelik kurumlar vergisi harcamaları ve DYSY'nin bu ülkelerdeki verimliliğiyle ilgili olabileceğini söyleyebiliriz.

- DYSY'nin KVG üzerindeki etkisi en zayıf olan ülkeler sırasıyla Türkiye, Almanya, İspanya, Yunanistan, İspanya, İsveç, İrlanda, Fransa, İzlanda, Danimarka, Finlandiya, Kore ve Avusturya'dır. Buradaki sıralamanın (ilk üç ülke) İzlanda, Kore ve İrlanda şeklinde olması beklenirken; 12 ülkenin yer aldığı bu grupta (katsayısı negatif olan) İzlanda 8., İrlanda 6., Kore de 11. sırada yer almaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, incelenen 21 OECD ülkesinde aynı miktardaki DYSY'nin KVG'yi artırıcı etkisi en yüksek olan ülke Norveç, en düşük ülke ise Türkiye'dir. Aynı ülkelerin KVO arasında bu denli yüksek bir fark olmadığı dikkate alındığında, Türkiye'de KVG'yi olumsuz etkileyen faktörlerin (vergi harcamaları, verimlilik vb.) Norveç'e göre daha etkin olduğunu söyleyebiliriz.

Son olarak, ülkeler arasında farklılık gösterse de, DYSY buldukları ülkelerin vergi hasılatına çok önemli katkılar yapmaktadır. Bu sebeple, DYSY için yapılan teşvikler, aynı zamanda ülkelerin vergi hasılatını da olumlu etkileyecektir.

Ek Tablo 1: OECD Ülkelerinde Kurumlar Vergisi Oranları, 1980 – 2009

	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009				
Avustralya	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	49.0	49.0	39.0	39.0	39.0	39.0	39.0	33.0	33.0	36.0	36.0	36.0	36.0	36.0	34.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0			
Avusturya	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0	55.0			
Belçika	48.0	48.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0	45.0			
Kanada	50.9	49.5	48.3	47.6	49.4	49.8	48.6	41.3	41.3	41.5	41.8	42.5	42.6	42.6	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9	42.9		
Çek Cum.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Danimarka	40.0	40.0	40.0	40.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	40.0	38.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0		
Finlandiya	61.5	61.8	61.5	61.8	61.8	51.5	51.5	51.5	52.5	44.5	42.0	39.0	25.0	25.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0		
Fransa	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	45.0	45.0	42.0	42.0	42.0	42.0	34.0	33.3	33.3	36.7	36.7	41.7	41.7	40.0	37.8	36.4	35.4	35.4	35.4	35.4	35.4	35.4	34.4	34.4	34.4	34.4		
Almanya	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	54.5	56.3	58.2	56.5	52.2	55.1	55.9	56.8	56.0	52.0	52.0	38.9	38.9	40.2	38.9	38.9	38.9	38.9	38.9	38.9	38.9	38.9		
Yunanistan	45.0	45.0	45.0	45.0	49.0	49.0	49.0	49.0	46.0	46.0	46.0	46.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0		
Macaristan	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	50.0	40.0	40.0	40.0	40.0	36.0	18.0	18.0	18.0	18.0	18.0	18.0	18.0	18.0	18.0	16.0	16.0	17.3	20.0	20.0	20.0			
İzlanda	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	
İrlanda	45.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	50.0	47.0	43.0	43.0	40.0	40.0	40.0	40.0	38.0	36.0	36.0	32.0	28.0	24.0	20.0	16.0	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5		
İtalya	36.3	41.3	46.4	46.4	46.4	46.4	46.4	46.4	46.4	46.4	47.8	52.2	52.2	53.2	53.2	53.2	53.2	37.0	37.0	37.0	36.0	36.0	34.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0		
Japonya	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	
G. Kore	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Lüksemburg	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Meksika	42.0	42.0	42.0	42.0	42.0	40.6	39.2	37.0	36.0	35.0	35.0	34.8	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	
Hollanda	48.0	48.0	48.0	45.0	43.0	42.0	42.0	42.0	42.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	
Yeni Zelanda	45.0	45.0	45.0	45.0	48.0	48.0	48.0	28.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	
Norveç	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	50.8	
Polonya	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Portekiz	48.96	50.7	55.12	55.1	55.1	50.3	48.08	48.08	40.2	40.2	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	37.4	37.4	37.4	35.2	35.2	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	
Slovak Cum.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
İspanya	33.0	33.0	33.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	
İsviç	57.8	57.8	58.1	56.6	56.6	56.6	56.6	56.6	60.1	53.0	30.0	30.0	30.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	
İsviçre	33.0	33.0	33.0	32.9	31.9	31.7	31.7	30.6	30.6	30.6	27.7	28.0	28.5	28.5	28.5	28.5	28.5	27.8	25.1	24.9	24.7	24.4	24.1	24.1	24.1	21.3	21.3	21.3	21.3	21.2	21.2	21.2	
Türkiye	50.0	40.0	40.0	40.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	46.0	
İngiltere	52.0	50.0	50.0	45.0	40.0	35.0	35.0	35.0	35.0	34.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0	33.0
ABD	49.7	49.7	49.8	49.8	49.8	49.8	44.2	38.6	38.7	38.7	38.9	39.7	39.7	39.7	39.7	39.7	39.7	39.4	39.4	39.4	39.3	39.3	39.3	39.3	39.3	39.3	39.3	39.3	39.3	39.3	39.3	39.1	
OECD Ort.	45.4	47.7	45.3	47.4	48.1	47.2	44.4	42.1	42.8	41.3	39.8	40.2	37.9	37.2	36.9	36.9	36.3	35.7	33.5	33.5	32.5	31.2	30.6	29.7	28.6	28.0	27.6	26.5	26.3	26.3	26.3		

Kaynak: OECD Tax Database

Ek Tablo 3: OECD Ülkelerinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, 1970 – 2008 (Milyon \$)

	1970	1975	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Avustralya	89	419	1.566	2.387	2.387	2.387	2.387	148	2.089	3.520	5.201	7.306	7.301	8.151	4.303	5.772
Avusturya	113	79	0	289	328	289	216	115	189	189	395	443	582	653	366	1.143
Belçika	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kanada	1.823	3.387	5.305	8.807	661	124	2.002	4.753	1.372	2.853	8.115	6.125	6.010	7.882	2.881	4.724
Danimarka	164	267	224	164	99	134	60	-15	124	161	88	504	1.084	1.132	1.553	1.017
Finlandiya	18	68	27	28	98	-4	84	110	340	265	530	488	787	787	-247	407
Fransa	621	1.456	2.721	3.328	2.426	1.559	1.631	2.197	2.208	2.754	4.632	7.197	13.074	15.629	15.188	17.900
Almanya	770	671	1.735	3.412	329	755	1.711	534	875	2.319	2.114	1.163	6.928	2.962	4.727	-2.089
Yunanistan	50	24	613	672	520	436	439	485	447	471	683	907	752	1.005	1.135	1.144
Macaristan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	554	1.470	1.477
İzlanda	5	42	3	22	53	36	-23	14	24	9	2	12	24	22	18	-13
İrlanda	32	138	337	286	203	242	170	121	164	250	322	257	193	622	1.362	1.458
İtalya	624	645	415	577	1.127	617	1.190	1.321	1.072	-172	4.175	6.801	2.328	6.345	2.482	3.210
Japonya	64	226	159	217	138	469	16	10	456	1.165	1.653	588	-1.977	1.753	1.384	2.105
Belçika	64	178	178	138	469	16	10	456	1.165	1.165	1.653	588	-1.977	1.753	1.384	2.105
Lüksemburg	312	448	535	2.099	1.076	1.900	2.192	1.441	1.984	2.401	2.635	2.880	3.176	2.633	4.761	4.193
Hollanda	633	1.232	1.715	2.005	1.490	976	688	611	1.405	3.065	2.436	4.480	7.390	10.516	5.779	6.170
Yeni Zelanda	146	138	351	334	177	275	243	211	225	389	237	156	434	1.685	1.691	1.088
Norveç	64	220	401	60	685	425	343	-221	-395	1.034	1.46	637	1.741	1.564	302	-668
Polonya	29	115	78	165	183	156	155	220	294	273	516	992	1.808	2.902	2.548	2.218
Portekiz	222	683	1.397	1.493	1.707	1.783	1.622	1.772	1.968	3.451	4.571	7.021	8.428	13.294	11.624	14.950
İspanya	108	80	112	251	181	394	282	322	430	1.080	645	1.671	1.808	1.971	6.533	-41
İsviçre	286	520	1.050	1.173	2.179	1.924	1.448	5.484	2.642	411
Türkiye	58	114	75	18	95	55	46	113	99	123	115	354	663	684	810	844
İngiltere	1.488	3.119	6.469	10.123	5.879	5.413	5.179	11.318	5.347	5.668	8.273	14.683	20.367	30.461	14.846	15.473
ABD	1.260	2.600	8.700	16.918	25.193	18.810	11.518	25.367	20.490	36.145	56.581	69.010	88.471	88.471	48.422	22.799
ABD (% diğerleri)	33,4	26,7	42,2	42,2	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3	36,3
OECD (% diğerleri)	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8	73,8
1993	1239	5029	11068	6106	7637	6004	3268	13963	5305	17003	2923	37322	32080	27864	44330	16274
Avustralya	1137	2102	1904	4426	2684	4533	2974	8840	3919	3406	7144	3891	10780	27864	44330	16274
Avusturya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16251	33476	43558	34370	3893	39586	13551
Belçika	4732	8204	9255	9634	11525	22803	24744	66795	27663	22155	7482	-445	25692	59761	108414	44712
Kanada	653	868	2562	1428	1301	3718	6324	4984	5639	8493	2022	4979	11603	5459	10437	10731
Çek Cum.	1713	5006	4329	750	2787	7517	6857	16458	5848	5841	2430	-932	8916	8268	9408	10921
Danimarka	866	1577	1063	1109	2114	12144	4610	8834	3732	8046	3319	2827	4750	7652	12351	-4199
Finlandiya	16449	15575	23673	21961	23174	30983	46547	43252	50477	49035	42498	32566	84951	78154	157973	117510
Fransa	368	7134	12025	6573	12244	24593	56077	198277	26414	53520	32369	-10188	10188	47440	57147	56407
Almanya	977	981	1053	1058	984	71	562	1108	1589	50	1275	2101	606	5364	1918	5093
Yunanistan	2443	1143	5103	3300	4167	3333	3312	2763	3933	2992	2136	4508	7006	7532	6088	6514
Macaristan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İzlanda	105	87	83	83	149	83	68	171	171	87	332	332	3081	4029	3473	-2592
İrlanda	3747	2236	4811	3235	4936	3256	1811	3172	1821	1454	6343	10828	18952	39236	40205	57030
İtalya	510	888	42	228	323	3192	12742	8323	6341	1454	6343	10828	18952	39236	40205	57030
Japonya	216	795	1270	2012	2641	3072	9883	9004	4086	3399	4384	8997	7055	4881	2628	7603
G. Kore	4389	10973	9526	9185	14830	12656	13728	18028	29802	23722	16475	23659	21922	19316	27278	21950
Lüksemburg	6443	7157	12304	16662	11135	36939	41205	63854	51927	25038	21043	4600	47791	7450	118376	3492
Hollanda	2212	2617	2850	3919	1917	1826	941	1347	-113	1659	2452	2547	1472	7758	2494	1979
Yeni Zelanda	992	2776	2409	3211	3982	3935	6790	7090	2123	791	3471	2544	5413	6415	4433	-95
Norveç	1715	1875	3659	4498	4908	6365	7270	9343	5714	4131	4870	12756	10249	19591	22612	16533
Polonya	1550	1254	690	1344	2360	3005	1157	6635	6231	1799	7149	1935	3930	10902	3055	3532
Portekiz	179	255	2587	370	231	428	1473	39575	28408	39223	21819	3030	2429	4693	3265	3414
Slovak Cum.	9570	9276	8070	9647	8937	14173	18743	39575	28408	39223	21819	3030	2429	4693	3265	3414
İspanya	3846	6350	14448	5437	10968	19836	60961	23405	19918	12889	4973	11018	10680	27217	29070	43655
İsviçre	83	367	222	3078	6636	8941	11719	19255	8856	6236	16503	932	1031	30829	49245	17415
Türkiye	169	199	865	2432	3203	7430	8795	11822	3532	24082	15702	5865	10051	17185	12046	16308
İngiltere	59665	45091	10953	19452	32037	7430	8795	11822	3532	24082	15702	5865	10051	17185	12046	16308
ABD	222408	256785	341144	390443	488908	706330	1078606	1381675	820430	629675	565160	973329	1461074	1978838	1697553	66112
OECD (ortalama)	61,30	59,68	64,16	59,57	58,26	70,23	68,47	75,71	65,26	72,90	65,27	58,01	64,12	64,66	70,69	56,81

Kaynak: UNCTAD FDI Stat.

Ek Tablo 4: OECD Ülkeleri DYSY'yi Sınırlayıcı Mevzuat Endeksi, 1980–2005

	1980	1990	2000	2005
Avustralya	0,460	0,332	0,270	0,280
Avusturya	0,432	0,432	0,268	0,242
Belçika	0,291	0,291	0,091	0,052
Kanada	0,484	0,379	0,352	0,228
Çek Cum.	B.Y.	B.Y.	B.Y.	0,122
Danimarka	0,246	0,161	0,087	0,131
Finlandiya	0,521	0,463	0,177	0,180
Fransa	0,487	0,233	0,111	0,094
Almanya	0,181	0,174	0,084	0,063
Yunanistan	0,404	0,332	0,130	0,187
Macaristan	B.Y.	B.Y.	B.Y.	0,153
İzlanda	0,600	0,481	0,390	0,309
İrlanda	0,345	0,250	0,074	0,078
İtalya	0,264	0,264	0,097	0,073
Japonya	0,251	0,237	0,230	0,101
Kore	B.Y.	B.Y.	B.Y.	0,120
Meksika	B.Y.	B.Y.	B.Y.	0,278
Hollanda	0,264	0,243	0,083	0,074
Yeni Zelanda	0,396	0,237	0,189	0,170
Norveç	0,510	0,466	0,182	0,144
Polonya	B.Y.	B.Y.	B.Y.	0,151
Portekiz	0,569	0,223	0,157	0,120
Slovak Cum.	B.Y.	B.Y.	B.Y.	0,128
İspanya	0,336	0,230	0,165	0,140
İsveç	0,429	0,335	0,140	0,147
İsviçre	0,306	0,278	0,172	0,174
Türkiye	0,507	0,391	0,338	0,173
İngiltere	0,215	0,167	0,064	0,065
ABD	0,171	0,170	0,169	0,119

Kaynak: Golup, 2003: 22 ve Koyama ve Golup, 2006: 8–9

BY: Bilgi yok

NOTLAR

- ¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: OECD, 2002.
- ² Akademik çalışmalarda, DYSY'nin etkileri değerlendirilirken daha çok onların ev sahibi ülke ekonomisine olan etkileri ön plana çıkmaktadır. Ana ülkeye sağladığı katkılar (döviz geliri, hammadde ihracı vb.) ikinci planda kalmaktadır.
- ³ Teknolojik yenilik, istihdam ve ihracat artışı, rekabet gücünün geliştirilmesi vb.
- ⁴ Olağan ekonomik koşulların hüküm sürdüğü yıllarda.
- ⁵ DYSY için özel bir teşvik politikası olmayan ülkeler.
- ⁶ Bu duruma Çin'i örnek verebiliriz. Bilindiği gibi Çin her geçen yıl daha çok DYSY'nin gerçekleştirildiği ülkelerden biridir. Ancak söz konusu yatırımların önemli bir bölümü (1997–2005 yılları arasında %80-90'ını) ülkenin doğu sahil bölgesinde gerçekleştirildiği için, bir süre sonra söz konusu bölgede toprak ve emek maliyetlerinin yükselmeğe başlayacağından, bu süreç ileriki yıllarda ülkeye gelecek yabancı yatırımcılar üzerinde olumsuz etkiler meydana getirecektir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Chang Liu, 2009.
- ⁷ Transfer Fiyatlaması, çok uluslu işletmelerin, daha az vergi ödemek amacıyla, vergi oranlarının daha düşük olduğu ülkelerdeki işletmelerine yaptıkları satışları düşük, alışları ise yüksek fiyattan gerçekleştirerek kazançlarını bu ülkeye doğru kaydırmalarıdır.
- ⁸ UNCTAD FDI Stat verileri yardımıyla hesaplanmıştır.
- ⁹ İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan, İrlanda, İngiltere.
- ¹⁰ Rejim – demokrasi – otokrasi, rejim süresi, mülkiyet hakları indeksi.
- ¹¹ Ancak burada DYSY'nin vergilere karşı tamamen duyarsız olduğu sonucuna ulaşılmamalıdır. Bu ifadenin anlamı, DYSY'nin yatırım yeri tercihi dikkate alınırken vergilerin birinci veya ikinci etken faktör olmadığı yönündedir. Literatürde, DYSY'nin vergilere karşı duyarlılığını analiz eden çok sayıda çalışma vardır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mooij vd. November 2003: 673–693 ve Mooij vd. 2005.
- ¹² DYSY tarafından istihdam edilenlerin ödeyeceği kişisel gelir vergisi ve onlar tarafından üretilen ürünleri tüketen veya sunulan hizmetten yararlananların ödeyeceği harcama vergileri.
- ¹³ Sıfırdan yatırımlar, ilave yatırımlar, kapasite genişletici yatırımlar.
- ¹⁴ Çek Cumhuriyeti, İsviçre, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Portekiz, Polonya, Slovakya, Yeni Zelanda.
- ¹⁵ KVG'yi açıklamak için KVO, GSYİH serileri de modele katılmış, ancak istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılamamıştır.

KAYNAKÇA

- BISWAS, Romita; (2002), “Determinants of Foreign Direct Investment”, **Review of Development Economics**, 6 (3), ss. 492–504,
- DEMEKAS, Dimitri G., Balazs HORVATH, Elina RIBAKOVA ve Yi WU; (2005), **Foreign Direct Investment in Southeastern Europe: How (and How Much) Can Policies Help?**, IMF Working Paper: WP/05/110.
- De MOOIJ, Ruud A. ve Sjef EDERVEEN; (November 2003), “Taxation and Foreign Direct Investment: A Synthesis of Empirical Research”, **International Tax and Public Finance**, 10 (6), ss. 673–693,
- De MOOIJ, Ruud A. ve Sjef EDERVEEN; (2005), “How Does Foreign Direct Investment Respond to Taxes? A Meta Analysis”, İnternet Adresi: http://www.nottingham.ac.uk/shared/shared_events/conferences/2005_Oct_ruud_de_mooij_paper.pdf, Erişim Tarihi: 07.02.2010.
- DEVEREUX, Michael. P. ve Harold FREEMAN; (1995), “The Impact of Tax on Foreign Direct Investment: Empirical Evidence and the Implications for Tax Integration Schemes”, **International Tax and Public Finance**, 2, ss. 85–106.
- DEVEREUX, Michael P. ve Rachel GRIFFITH; (2002), “The Impact of Corporate Taxation on the Location of Capital: A Review”, **Swedish Economic Policy Review**, 9, ss. 79–102,
- FILIPPOV, Sergey ve Kálmán KALOTAY; (2009), **Foreign Direct Investment in Times of Global Economic Crisis: Spotlight on New Europe**, UNU-MERIT Working Papers, No: 2009–021.
- GOLUB, Stephen S.; (2003), **Measures of Restrictions on Inward Foreign Direct Investment for OECD Countries**, Economics Department Working Papers No. 357.
- GROPP, Reint ve Kristina KOSTIAL; (2000), **The Disappearing Tax Base: Is Foreign Direct Investment Eroding Corporate Income Taxes?**, European Central Bank Working Paper Series, No. 31.
- GRUBERT, Harry ve Jonh MUTTI; (1991), “Taxes, Tariffs and Transfer Pricing in Multinational Corporate Decision Making”, **Review of Economics and Statistics** 73 (2), ss. 285– 293.
- HARTMAN, David C.; (1982), **Tax Policy And Foreign Direct Investment In The United States**, NBER Working Paper Series, No. 967,
- HINES, James R., Jr.; (1997), “Tax Policy and the Activities of Multinational Corporations”, **Fiscal Policy: Lessons from Economic Research**, Alan J. AUERBACH (Ed.), MIT Press, Cambridge MA, ss. 401–445.

- HINES, James R., Jr.; (1999), “Lessons from Behavioural Responses to International Taxation”, **National Tax Journal**, 54, ss. 305–322.
- HINES, James R., Jr. ve Eric M. RICE; (1994), “Fiscal Paradise: Foreign tax Havens and American Business”, **Quarterly Journal of Economics**, 109, ss. 149–182.
- KPMG; (2006), “KPMG's Corporate Tax Rate Survey: An international Analysis of Corporate Tax Rates from 1993 to 2006”, İnternet Adresi: <http://www.bpb.de/files/H7INZU.pdf>, Erişim Tarihi: 23.11.2009.
- KOYAMA, Takeshi ve Stephen GOLUB; (2006), **OECD'S FDI Regulatory Restrictiveness Index: Revision and Extension to More Economies**, Economics Department Working Papers No. 525.
- LANASPA, Luis; Fernando PUEYO ve Fernando SANZ; (June, 2008), “Foreign Direct Investment, Industrial Location and Capital Taxation”, **The Annals of Regional Science**, 42 (2), s. 413–423.
- LIU, Chang; (2009), “Financial Crisis and FDI's Interest in China's Hinterland: A Quest for Social Infrastructure Factors”, **International Conference on The Global Financial Crisis & International, Trade and Financial Architecture**, Korea University, Seoul, Korea: November 13, 2009, İnternet Adresi: http://globalisationandeconomicpolicy.com/shared/shared_levevents/conferences/Chang_Liu_s_paper_for_Korean_workshop.pdf, Erişim Tarihi: 13.01.2010.
- OECD; “OECD Tax Database”, İnternet Adresi: <http://www.oecd.org/data-oecd/26/56/33717459.xls>, Erişim Tarihi: 22.11.2009.
- OECD; (2002), “Foreign Direct Investment for Development: Maximising Benefits, Minimising Costs”, İnternet Adresi: <http://titania.sourceoecd.org/vl=1835591/cl=25/nw=1/rpsv/cgi-bin/fulltextew.pl?prpsv=/ij/oecdthemes/9998007x/v2002n24/s1/p11.idx>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.
- OECD; (2008), “OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, Fourth Edition”, İnternet Adresi: <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/browseit/2008031E.PDF>, Erişim Tarihi: 12.01.2010.
- QUERE; Agnes B., Lionel FONTAGNE ve Amina L. REVIL; (2005), “How Does FDI React to Corporate Taxation?”, **International Tax and Public Finance**, 12, ss. 583–603.
- PATTERSON, Neil ve Marie MONTANJEES, John MOTALA ve Colleen CARDILLO; (2004), “Foreign Direct Investment: Trends, Data Availability, Concepts, and Recording Practices”, İnternet Adresi: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fdi/2004/fditda.pdf>, Erişim Tarihi: 12.01.2010.

- SEDMIHRADSKY, Milan ve Stanislav KLAZAR; (January 2002), **Tax Competition for FDI in Central-European Countries**, CESifo Working Paper No. 647 (1).
- TARI, Recep; (2010), **Ekonometri**, Altıncı Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 534s.
- The World Bank the Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA); (2002), “Foreign Direct Investment Survey”, İnternet Adresi: <http://www.miga.org/documents/FDIsurvey.pdf>, Erişim Tarihi: 12.01.2010.
- UNCTAD; “Definitions of FDI”, İnternet Adresi: <http://www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=3147&lang=1>, Erişim Tarihi: 27.01.2010.
- UNCTAD; “FDI Stat, Major FDI indicators (WIR 2009)”, İnternet Adresi: <http://stats.unctad.org/FDI/TableView/tableView.aspx?ReportId=3084>, Erişim Tarihi: 21.12.2009.
- UNCTAD; (1998), “World Investment Report 1998: Trends and Determinants”, İnternet Adresi: http://www.unctad.org/en/docs/wir1998_en.pdf, Erişim Tarihi: 18.01.2010.
- UNCTAD; (1999), “Foreign Portfolio Investment (FPI) and Foreign Direct Investment (FDI): Characteristics, Similarities, Complementarities and Differences, Policy Implications and Development Impact”, İnternet Adresi: <http://www.unctad.org/en/docs/c2em6d2&c1.en.pdf>, Erişim Tarihi: 13.01.2010.
- UNCTAD; (2009), “Assessing the Impact of the Current Financial and Economic Crisis on Global FDI Flows”, İnternet Adresi: http://www.unctad.org/en/docs/diaeia20093_en.pdf, Erişim Tarihi: 13.01.2010.
- UNCTAD; (2010), “World Investment Report 2010: Investing in a Low-Carbon Economy”, İnternet Adresi: http://www.unctad.org/en/docs/wir2010_en.pdf, Erişim Tarihi: 31.01.2010.

